

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ КАТЕГОРІЇ ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ

О.В. ТУР, аспірант

Національний університет харчових технологій

Упродовж останніх років почастишали дискусії відомих учених навколо сутності категорії економічна ефективність. Всі їхні думки з приводу розкриття суті ефективності як економічної категорії мають відповідне підґрунтя, але проблема в тому, що вони досить різняться між собою. У зв'язку з цим було проаналізовано праці вітчизняних вчених, в яких досліджувалася економічна ефективність, і виявлено чимало пропозицій щодо її трактування. Пропонуємо їх об'єднати у такі підходи: ресурсний, витратний, ресурсно-витратний, цільовий, системний, часовий, комбінований.

Ресурсний розглядає економічну ефективність як загальну оцінку кінцевих результатів діяльності при використанні залучених за певний період часу ресурсів для забезпечення цього виду діяльності [1]. У даному підході не враховуються поточні витрати, тому постає необхідність розглянути витратний підхід, в якому порівнюється економічні результати з поточними витратами, які безпосередньо пов'язані з його досягненням [2, с. 358]. Тобто даний підхід зосереджений на оцінці і мінімізації витрат.

Розглянувши окремо ресурсний і витратний підходи, вважаємо за доцільне застосування компромісного підходу - ресурсно-витратного, в якому береться до уваги як певна оцінка наявних ресурсів, так і оцінка поточних витрат. Характеризуючи ресурсно-витратний підхід до визначення категорії економічна ефективність, слід зазначити, що він відображає тільки ефективну або неефективну роботу підприємства і дає змогу порівняти результат діяльності на галузевому рівні. Однак він не враховує можливостей підприємства і тенденцій його розвитку, а отже, не може бути якісною основою для розроблення стратегічних планів досягнення цілей підприємства. Тому доцільно розглянути цільовий підхід, який відображає ефективність

діяльності господарюючого суб'єкта як адекватність досягнутих у процесі його здійснення результатів наміченим цілям, ступінь наближення результату до мети з одночасним врахуванням понесених витрат [4]. Цей підхід варто використовувати, якщо цілі підприємства визначені, а результати можна чітко зафіксувати і виміряти.

Альтернативним цільовому є системний підхід, заснований на теорії систем, який дає можливість описувати як внутрішню, так і зовнішню поведінку підприємства. Економічна ефективність при цьому розглядається у дещо ширшому розумінні і відповідає теорії функціонування будь-якої системи: понесені витрати - процес (сукупність певних операцій, дій) - результат, тобто ефективність характеризує зв'язок між обсягом понесених витрат (одиниць ресурсів), які використовуються під час діяльності, та вартісним вираженням отриманого результату [4].

Аналізуючи системний підхід до визначення категорії економічна ефективність, виявили, що тут не враховується фактор часу, який дозволяє оцінити ефективність у коротко-, середньо- і довгостроковому плані. Тому доцільно розглянути часовий підхід, який ґрунтується на системному підході з урахуванням додаткового чинника – часу. Економічна ефективність при цьому розглядається як оптимальне співвідношення (поєднання) виробництва, якості, результативності, гнучкості, задоволеності, конкурентоспроможності та розвитку підприємства [5, с. 236-238]. Тобто параметр часу допомагає скоригувати стратегію розвитку і обґрунтувати економічні рішення з більшою вірогідністю позитивного результату для підприємства.

Розглянуті вище підходи вважаємо за доцільне об'єднати у комбінований (багатовимірний, змішаний) підхід. З позиції даного підходу ефективність розглядається як рівень використання існуючого потенціалу підприємства, розкриття його фінансових та операційних можливостей щодо випуску продукції та надання послуг, отримання прибутку на основі врахування усієї системи факторів впливу та умов діяльності, зокрема ризиків [6]. У зв'язку з цим указаний підхід можна вважати комплексним, адже

користуючись ним, підприємство зможе забезпечити собі ефективне функціонування з врахуванням усіх аспектів визначення категорії ефективності.

Отже, розглянувши різні підходи до визначення економічної ефективності зрозуміли, що кожен з цих підходів має переваги і недоліки, що виявляються за різних умов їх застосування. Об'єктивні результати можна одержати при збалансованому використанні всіх підходів відповідно до конкретних обставин та поставлених завдань, коли недоліки одного могли б компенсувати переваги іншого.

Список використаної літератури:

1. Основи економічної теорії: підприємство, маркетинг, менеджмент. Відтворення в національному та світовому господарстві : підручник / [Ю. В. Ніколенко та ін.]. - [2-ге вид., перероб. і доп.]. - К. : Либідь, 1998. Кн. 2 - 182 с.
2. Економіка підприємства. Навч. посіб. / [за ред. А. В. Шегди]. – Київ: Знання, 2005. - 431 с.
3. Kold R., Financial management [Текст] / R. Kold, R. Rodriguez: Lexington: D. C. Heath and company, 1992. - 709 с. - ISBN 0-669-27158-6.
4. Багмет К. В. Проблеми оцінки ефективності діяльності підрозділу з ризик-менеджменту в банку / І. В. Белова, К. В. Багмет // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. пр. – в 6 т. –Дніпропетровськ : ДНУ, 2009. – Т. V., Вип 247 - С. 1067 □ 1072.
5. Фурманюк О.Л. Управління ефективністю діяльності суб'єктів оподаткування [Текст] : курс лекцій. / О. Л. Фурманюк ; Державна податкова адміністрація України, Національна академія податкової служби України. - Ірпінь : Національна академія ДПС України, 2003. - 240 с.; іл. : табл. - Бібліогр.: с. 236 - 238. - 300 прим. - ISBN 966-8071-37-9.
6. Бланк И.А. Финансовый менеджмент [Текст] : учебный курс. / И.А. Бланк. - К. : Ника - Центр, 2001. - 528 с. - ISBN 966-521-026-2.